

សិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

១- ព័ត៌មានទូទៅ

សិលាចារឹកនេះ រកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៥ ស្រុកអារញ្ញ ខេត្តស្រះកែវ ប្រទេសថៃ បន្ទាប់មកបានយកទៅរក្សាទុកនៅសារមន្ទីរជាតិ ក្រុងបាងកក។ ទីតាំងរកឃើញនេះ មានឈ្មោះជាភាសាថៃថា บ้านพางพวย មានន័យជាខ្មែរថា ភូមិកំពឹងពួយ។ នៅពេលរកឃើញគេពុំមានភស្តុតាងបុរាណវិទ្យាអ្វីសេសសល់បន្តិចសោះ នៅតំបន់ក្បែរនោះ។

ផ្ទាំងថ្មចារឹក ជាថ្មភក់ពណ៌ក្រហម មានរាងជាសន្លឹកសីមាទ្រវែង មានកម្ពស់១៥២ ស.ម. បន្ទាត់៤៥ស.ម. និងកម្រាស់១២.៥ស.ម.^២។ អត្ថបទចារឹកចារជាភាសាខ្មែរ នៅលើផ្ទៃសង្វាង ដែលផ្ទាំងកមានចំនួន២២បន្ទាត់ ផ្ទាំងខជាចំដោចនៅសល់តែ១៣បន្ទាត់។ អត្ថបទនៅផ្ទាំងក ចុះកាលបរិច្ឆេទនៅមហាសករាជឆ្នាំ៨៦៣ (ត្រូវនឹងគ.ស. ៩៤១)^១ និយាយពីព្រះរាជសាសន៍របស់ព្រះមហាក្សត្រ ត្រាស់បញ្ជាឱ្យសង់គោលសិលាចារឹកនាព្រះបុណ្យគ្រួសារអាចារ្យបរមាចារ្យក្នុងស្រុកវនបូរ ដែលផ្សំគ្នានឹងប្រាសាទគម្ពីរអញ្ញជគតលិង្គបូរ និងការរៀបចំរណ្តាប់បូជាមានអាហារ ថ្លៃ អ្នកបម្រើ និងគោក្របី។ ព្រះមហាក្សត្រចេញបម្រាមមិនឱ្យទារយកភូម្យាកររបស់ប្រាសាទគម្ពីរអញ្ញជគតលិង្គបូរឡើយ។ អ្នកណាដែលពុំធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជានឹងត្រូវគេចាប់ដាក់ទ្រង់យកទៅកាត់ទោស។ ចំណែកសេចក្តីដែលសេសសល់នៅផ្ទាំងខ ធូលីជើងកំស្តែងអញ្ញស្រីរាជេន្ទ្រវម៌្ម នាំព្រះរាជសាសន៍ព្រះមហាក្សត្រត្រាស់បញ្ជាឱ្យសង់បង្គោលព្រំដីនៅទីនោះ ហើយចែងពីតង្វាយនិងបម្រាមថាមិនឱ្យទារយកភូម្យាករដែរ និងសូមឱ្យបម្រើចំពោះព្រះបុណ្យអាចារ្យបរមាចារ្យ។

^១ សីដេស, ១៩៦៤។

^២ <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/316>

^៣ សីដេស, ១៩៦៤៖ មួយឆ្នាំមុនចប់រាជ្យព្រះបាទស្រីជ័យវរ្ម័នទី៤។

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ិន ឈុនតេង និង ប្រា សុខរឹន

សិលាចារឹកភូមិកំពង់ពួយ K.៩៥៧

- ១៣- ប្រសប័តបោគីរី^{៩៤}ស្រេបគ្និមស្កុ(កី)កទម្ងជំនូនិមេកំយាតាញិជ
- ១៤- និរុវក្ខមិមនិកល្យនាសិទ្ធិត្រះ១ខ្ញុំត្រះតែគុកាក្ខតនុក្ខ
- ១៥- និ^{១០}ចៅវតែកន្ទាជីនុក្ខនិចៅវតែជម្មុនុក្ខ^{១១}០ប្មុវិក្របិ០
- ១៦- រុំជាបិសុតត្រូ^{១២}តខ្មោញិវិមយខ្មោញិស្រូខ្មោញិបយ្យងីតមុ
- ១៧- ខតាបិដ្ឋោលិ^{១៣}រុំអាចិតិទារិក្ខម្យាករសុតត្រូតកំម្រតេជី(អ)
- ១៨- ញិជគតិ^{១៤}លិង្គបុរ១នៅរុំអ្នកតអមយ្យាទបិរុច្ចេតេ(ាយ)
- ១៩- ព្រះគាសនប្រេត្រាមរុទ្ធចាបិបញ្ជរនាំទៅឱយិតក្រាំស្រែងី^{១៥}
- ២០- អញិរាជកុលនុស្តេញិអញិចតុរាចាយ្យបង្កីជ្យ[[្រងីនិវេទន]]^{១៦}
- ២១- បិនិណ្ឌាយ០

មុខ ខ

- ១- ...[[ត្រីរាជេត្រូ]]^{១៧}វម្មុនុ...
- ២- ...[[បន្ទុលិព្រះគាសនត្រូ]]...
- ៣- ...ប្រត្យយប្រេសងីគោលិ...
- ៤- ...[[ព្រះករុណាប្រសាទតស្តេញិអ(ញិ)]]^{១៨}...

^{៩៤} លោក សីដេស និងលោក ចេណ្លឺរ អានជា «តបោគីរី» ប៉ុន្តែតាមការផ្ទៀងផ្ទាត់លើសំណេរផ្ចិតគឺ «តបោគីរី»។

^{១០} លោក សីដេស មិនអាន។

^{១១} លោក សីដេស អានដូចនេះដែរ។ ចេណ្លឺរ អានជា «កូន» ប៉ុន្តែតាមការផ្ទៀងផ្ទាត់លើសំណេរផ្ចិតគឺ «កូន្ទ»។

^{១២} ពាក្យត្រឹមត្រូវគឺ «សុតត្រូ»។

^{១៣} លោក ចេណ្លឺរ អានជា «ដូលិ» ប៉ុន្តែតាមការផ្ទៀងផ្ទាត់លើសំណេរផ្ចិតគឺ «ដ្ឋោលិ»។

^{១៤} លោក ចេណ្លឺរ អានជា «ជ្ជតិ»។ តែនៅសង្ខេបអក្សរ «គ» មានគំនូសបញ្ជរដូចពេលដែលចារច្រៀតអក្សរ «ន» (ប.៧ និង ប.១១) ដែរទើបយើងទាញបានថាគេចារច្រៀតអក្សរ «គ» ពីក្រោមចន្លោះ «ជ» និង «តិ»។

^{១៥} ជួសតាមពាក្យដូចគ្នានៅបន្ទាត់ទី៤។

^{១៦} ជួសតាមពាក្យដូចគ្នានៅបន្ទាត់ទី២។

^{១៧} លោក ចេណ្លឺរ ជួសតាមអត្ថបទ ក បន្ទាត់ទី២។

^{១៨} លោក ចេណ្លឺរ ជួសតាមអត្ថបទ ក បន្ទាត់ទី៥។

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ិន ឈុនតេង និង ប្រា សុខរិន

សិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

- ៥- ...ន្តប្រះបុន្យនៃអាចាយ័បរមាចាយ័...
- ៦- ...[ស្រ្រុកិវនបុរសំគណនុកម្រតេជីអញ្ជិជគតិ]
- ៧- [[លិង្គបុរា]]^{១៩} ចាំចំនាំតន្តលដេ២បយ័ង្គីមាសិ២ផ្ទេ
- ៨- ... (គ)^{២០} ក្តិម្ហាយវត្តម្ហាយវត្តម្ហាយឆ្នាំវេ
- ៩- ...គមោកិបង្គំមរុំជាបិខេញវិមយខេ
- ១០- [[ញិស្រ្តខេ]]^{២១} ញិបយ័ង្គីមុខគាបិដោលិវុំជាបិទារ
- ១១- [[កូម្យាក]]^{២២} រហោងិលេងិបំវេតប្រះបុន្យនៃអាចាយ័
- ១២- ...^{២៣} ប្រះអវធិមនិស្ថាបនាអាយិប្រះសភាបិបុ
- ១៣- ...តោយប្រះគាសន១//

៣- អត្ថបទប្រែសម្រួល

មុខ ក

ឱម! សិទ្ធិ សួស្តី។

(១-២) មហាសករាជឆ្នាំ៨៦៣ ទី៦កើត ខែស្រាពណ៍ ថ្ងៃអាទិត្យ។ នូវធូលីជើងកំស្តែង អញស្រីរាជេន្រ្ទម្មត្រាបថាយបង្គំទូល(ព្រះមហាក្សត្រ ពី)ព្រះបុណ្យគ្រួសារអាចារ្យបរមាចារ្យនៅស្រុកវនបុរដែល(ត្រូវ)ឡើងផ្សំគ្នាជាមួយនឹងព្រះគម្ពីរអញជគតលិង្គបុរ។

(២-៤) មានព្រះរាជសាសន៍ដល់កំស្តែងអញរាជកុលមហាមន្ត្រី (និង)ស្តេចអញចតុរាចារ្យឱ្យនាំព្រះរាជសាសន៍ដល់អាចារ្យបាលជាភាគវត(និងជា)ប្រត្យ័យ ត្រាស់បញ្ជាឱ្យមកសង់គោលសិលាចារឹកនៅស្រុកវនបុរ នាព្រះបុណ្យគ្រួសារអាចារ្យបរមាចារ្យផ្សំគ្នាជាមួយនឹងគម្ពីរអញជគតលិង្គបុរ។

^{១៩} «កម្រតេជីអញ្ជិជគតិលិង្គបុរ» មាននៅអត្ថបទ ក បន្ទាត់ទី៣-៤ និងទី៨។

^{២០} លោក ចេណ្ឌីវ មិនអាន។

^{២១} លោក សីដេស ជួសតាមអត្ថបទ ក បន្ទាត់ទី១៦។

^{២២} លោក សីដេស ជួសតាមអត្ថបទ ក បន្ទាត់ទី១៧។

^{២៣} លោក ចេណ្ឌីវ ជួសដោយ «បរមាចាយ័» និងថែមដើម្បីឱ្យមានន័យគ្រប់គ្រាន់ថា «សង្កេតលើ»។

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ិន ឈុនតេង និង ប្រា សុខរិន

សិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

(៨-៩) រៀបចំតង្វាយប្រេង២មាស ស្រូវ២ជើ (ក្នុង)មួយឆ្នាំ។

(៩-១១) ស្រែព្រះអំពីត្រពាំងទៅខាងកើតលុះដល់បង្គោលព្រំដីប្រសព្វនឹងរុទ្រាល័យ
ទៅត្បូងលុះដល់ភ្នំ ទៅលិចលុះដល់ត្រពាំងស្វាយរៀប ទៅជើងលុះដល់ស្ទឹង។

(១១-១២) ស្រែរងេង/រងៀង ទៅត្បូងឧទ្យានលុះដល់ជ្រលុះ។

(១២-១៣) ស្រែជីស្រីបទ ចាប់ពីខាងត្បូងស្តុកខ្នុរទៅជើងលុះដល់ផ្លូវប្រសព្វនឹងត
បោគីរ។

(១៣-១៤) ស្រែខាងលិចស្តុកខ្នុរជាតង្វាយមេកំយាយតាញធនដូចដីដែលបាន
ថ្វាយសិទ្ធិកាន់កាប់ដល់ព្រះ។

(១៤-១៥) អ្នកបម្រើព្រះ៖ តែសុភាក្រឹតនិងកូនចៅ, តែកន្ទាងនិងកូនចៅ, តែធម៌និង
កូន។

(១៥) គោក្របី។

(១៦-១៧) (តង្វាយទាំងនេះ)ពុំគប្បីនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មោញវិស័យ ខ្មោញ
ស្រូវ ខ្មោញប្រេង និងមេឃ្លូល (និង)ពុំអាចទារយកភូម្យាករនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គ
ម្តែងអញជគតលិង្គបូរ(ឡើយ)។

(១៨-២១) នូវអ្នកដែលអមរយាទ(គ្មានសណ្តាប់)ពុំធ្វើតាមព្រះរាជសាសន៍ (ព្រះ
មហាក្សត្រ)ត្រាស់បញ្ជាឱ្យចាស់ស្រុកចាប់ដាក់ទ្រុង នាំទៅឱ្យកំសែងអញរាជកុល(មហាម
ន្រ្តី) និងស្តេចអញ(ចតុរាចារ្យ) ក្រាបថ្វាយបង្គំទូល(ព្រះមហាក្សត្រ)ដើម្បីដាក់ទោស។

មុខ ១

(១-៣) ...ស្រីរាជេន្ទ្រវម៌្មនិង...នាំព្រះរាជសាសន៍ដល់... ប្រត្យ័យ ត្រាស់បញ្ជាឱ្យសង់
បង្គោលព្រំដី... ព្រះរាជទានដល់ស្តេចអញចតុរាចារ្យ...ព្រះបុណ្យនៃអាចារ្យបរមាចារ្យ...
ស្រុកវនបូរផ្សំគ្នាជាមួយនឹងគម្តែងអញជគតលិង្គបូរ។

(៣-៤) រៀបចំតង្វាយអង្ករ២ជើ ប្រេង២មាស ផ្លែ... (ស)ក្តីមួយវាត់ មួយវាត់ក្នុងមួយឆ្នាំ
វេ...មកបង្គំ។

សិលាចារឹកកូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

(៩-១០) ពុំគប្បីខ្មោញវិស័យ ខ្មោញស្រូវ ខ្មោញប្រេង មេឈ្នួលយកពន្ធ ពុំជាបីមក ទារយកកូម្យាករឡើយ។

(១១-១៣) សូមឱ្យបម្រើចំពោះព្រះបុណ្យនៃអាចារ្យបរមាចារ្យ សង់គោលកំណត់ព្រំ ដីព្រះដែលបានស្ថាបនានៅឯព្រះសភា...តាមព្រះរាជសាសន៍។

៤- សន្និដ្ឋានរួម

សិលាចារឹក K.៩៥៧ មានតម្លៃខាងទិដ្ឋភាពនៃការកាន់កាប់ដីធ្លី តង្វាយ ពន្ធដារ និងទោសទណ្ឌកាលពីសម័យបុរាណ។ យើងឃើញពីព្រះរាជតួនាទីរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ក្នុងរឿងនេះដែរ ដោយព្រះអង្គជាអ្នកចេញព្រះរាជបញ្ជាឱ្យមន្ត្រីទៅសង់គោលសិលា ចារឹកនិងបង្កើលព្រំដី ចែងពីរណ្តាប់បូជាសម្រាប់ថ្វាយទៅប្រាសាទ ហាមប្រាមមិនឱ្យ យកពន្ធនិងទារយកកូម្យាកររបស់ប្រាសាទ ហើយជនដែលធ្វើខុសពីព្រះរាជបញ្ជានេះក៏ ព្រះអង្គជាអ្នកដាក់ទោស។

៥- វាក្យសព្ទ

កល្យាណ	(សំ.) រៀបចំ គ្រឿងរណ្តាប់ដែលគេរៀបចំ។
កំស្តេងី	ឋានន្តរនាមមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ មហាមន្ត្រី មហាសេនាបតី អ្នកអង្គ ម្ចាស់ និងមន្ត្រីសង្ឃជាន់ខ្ពស់ ^{២៤} ។
ខ្មោញប្រេង	មេខាងប្រេង។
ខ្មោញវិស័យ	មេតំបន់។
ខ្មោញស្រូវ	មេខាងស្រូវ។
គោត្រ	(សំ.) វង្ស ត្រកូល ពូជដៅ ក្រុមគ្រួសារ។
ត្រាមវ្មូទ	ចាស់ស្រុក ចាស់កូមិ។
ចំនាំ	(ន.) អ្វីដែលគេរៀបចំ គ្រឿងរណ្តាប់។

^{២៤} វង់ សុធាវ៉ា, ២០១៦។

ចាំ	(កិ.) រៀបចំ។
ឆត្តិ	ជាពាក្យប្រាក្រឹត ត្រូវនឹងពាក្យសំស្ក្រឹតថា «បថ្តិ» និងពាក្យ បាឡី «ឆដ្ឋិ» មានន័យថាទីប្រាំបី។
ជេ	ខ្នាតរង្វាល់ធម្មជាតិ, កញ្ជើ។
តនុល	(សំ.) អង្ករ។
ប្តុរ	គោ។
ទារ	ទារយក ទទួល។
និណ្ឌ័យ	(សំ.) កាត់ក្តី។
និវេទន	(សំ.) ទូលថ្វាយ ជម្រាបដំណឹង។
បង្គំប្បូដិ	ក្រាបថ្វាយបង្គំ គឺផ្តុំដៃប្រណម្យដាក់លើក្បាល។
បញ្ជារ	(សំ.) ទ្រង់។
បយ្យង្គិ	ប្រេង។
ប្រត្យយ	(សំ.) មន្ត្រីជំនិតរបស់ព្រះរាជា។
ភាគវត	(សំ.) ពាក្យនេះមានន័យពីរយ៉ាង។ ទី១ សំដៅដល់អ្វីដែល មានទំនាក់ទំនងឬចេញមកពីព្រះភគវត គឺព្រះនារាយណ៍ឬ ព្រះក្រិស្ណា, ដែលជាទិសក្តារៈជាដើម។ ទី២ សំដៅដល់ ព្រាហ្មណ៍ឬសាសនិកនិកាយព្រះនារាយណ៍។
ភូម្យាករ	(សំ.) ដីនិងភោគផលនៅលើដីនោះ។
មាសិ	ខ្នាតរង្វាល់ប្រេង។
មុខតាបិដ្ឋោលិ	ពាក្យនេះដូចនឹងពាក្យ ខ្មោញដ្ឋោលិ គឺមេខាងពួកឈ្នួល។
រាជកុលមហាមន្ត្រី	មហាមន្ត្រីមានតួនាទីជាអ្នកប្រៀនប្រដៅសៃរាជវង្ស។
លេងិសំគណ	ឡើងទៅរួមផ្សំជាក្រុមជាមួយទីដទៃ។
សិទ្ធិ	(សំ.) សិទ្ធិជាអ្នកសម្រេច ជាអ្នកគ្រប់គ្រងកាន់កាប់...។

សិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

- សូត្រ្ត/សុត្រ្ត** (សំ.) នៅក្រោមការគ្រប់គ្រងចាត់ចែង។
- អក្ខរត** (សំ.) ស្រូវ។
- អមយ័រាទ** (សំ.) គ្មានមារយាទ គ្មានសណ្តាប់ គ្មានដែនកំណត់។
- អវធិ** (សំ.) ទីកំណត់ ព្រំដែន។

បញ្ជីឯកសារ

វង់ សុធាវី. (២០១៦). សិលាចារឹកនៃប្រទេសកម្ពុជាសម័យអង្គរ (ទំ. ២៩). ភ្នំពេញ.

Cœdès, George. (1964). Stèle de Nông P'ang P'uey. *Inscriptions du Cambodge* (Vol. VII, pp. 137-40). Paris: Editions de Boccard.

អាំបៃ តាំតៃ, “តាំអានសិលាចារឹកអក្ខរតខមរភាសាខមរ បានមកពីបង្គោល អ. អរិយប្រទេស ខ. ប្រាសាទបុរី,” *សិលាសាស្ត្រ* 16, 1 (វិច្ឆិកា ២៥១៥) : 61-66.

អាំបៃ តាំតៃ, “ចារឹកបង្គោល,” ក្នុង *ចារឹកនៅក្នុងប្រទេសថៃ ទំព័រ ៣ : អក្ខរតខមរ ពុទ្ធសតវត្សរ៍ ១៥-១៦* (ភ្នំពេញ : អង្គការជាតិសិលាសាស្ត្រ, ២៥២៩), 50-56.

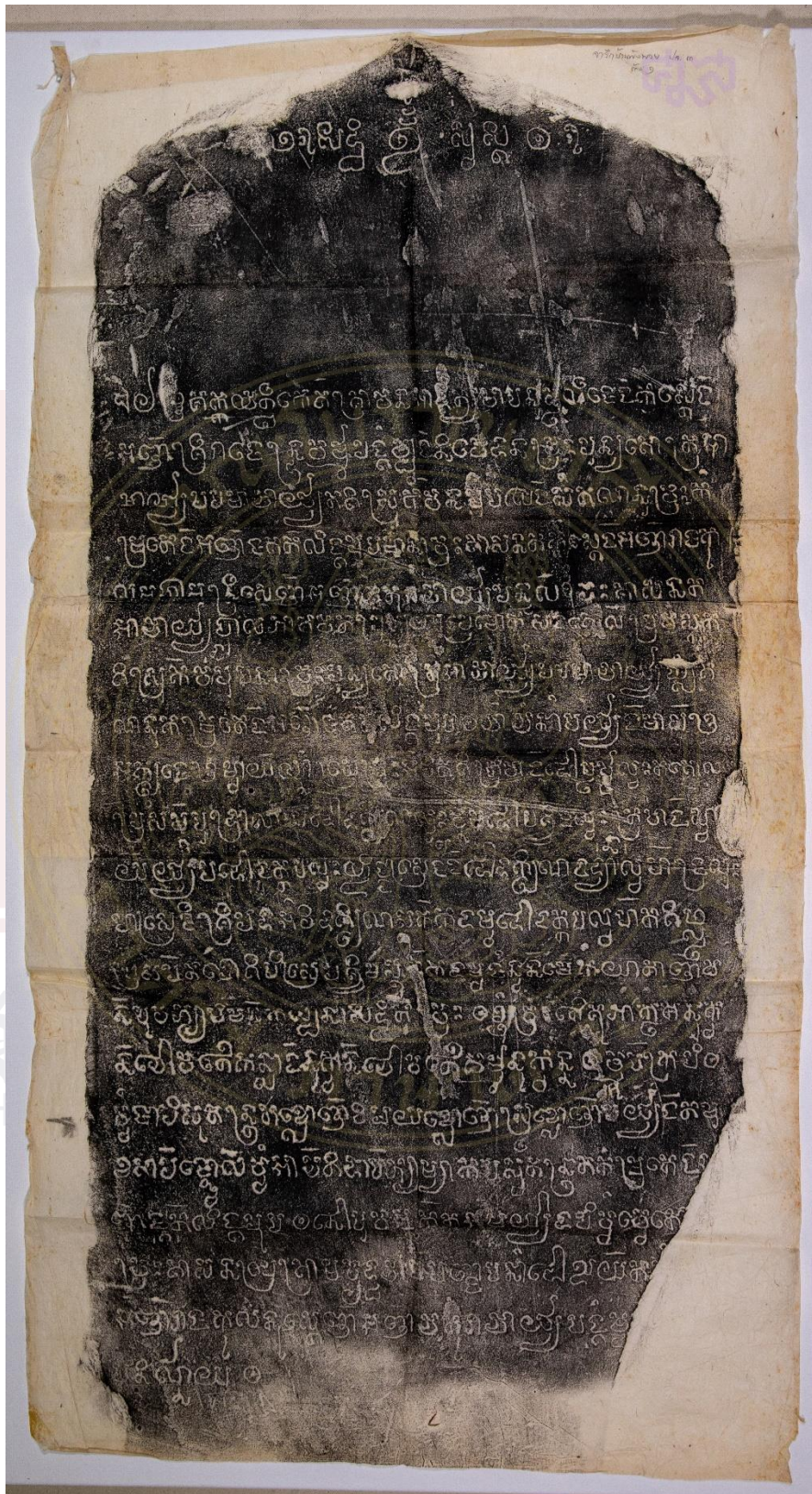
គេហទំព័រ

SEALANG: <http://sealang.net/ok/corpus.htm>

SAC: <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/316>

បញ្ជីរូបភាព

សំណៅសិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

(រូបថត៖ សាកលវិទ្យាល័យសិល្បករ តាមរយៈ៖ <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/316>)

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ិន ឈុនតេង និង ចៅ សុខរឹន

សំណៅសិលាចារឹកភូមិកំពឹងពួយ K.៩៥៧

(រូបថត៖ សាកលវិទ្យាល័យសិល្បករ តាមរយៈ៖ <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/316>)